

V. Jocaitis: „Bedieviai kunigų seminarijoje“

Maža lietuvių monografijų apie atskirus rašytojus. O čia jau iš karto monografija apie atskirą veikalą. Tas vienas Putino romanus daugiausia ir analizuojamas. Iš 14 plane sužymėtų skyrelių tik paskutinis tenka Gintautui. Monografijai būtų išėję į sveikatą, jei savo temą autorius būtų dar susiaurinęs ir griežtai apribojęs. Užtuot nagrinėjus kitus personažus, užtuot lietus romano formą, geriau būtų buvę tenkintis vienais Vasario ir Sauliaus charakteriais. Įtraukdamas kitus, autorius tegalėjo pažymėti juos tik vienu kitu bruoželiu. Jie išėjo neryškūs, o vietomis ir mintys apie juos ginčytinos. Pvz., vargiai autorius įrodytų Vasario tėvus tik materialistinės dvasios buvus ir savo sūnų į mokslus leidus (11 p.); vargiai išlaiko kritiką lengvos rankos mintis, kad tik Ramučiai ir Šlavantų tėveliai teturėtų kunigauti (89); neįrodyta ir vargu galės būti įrodyta, kad Saulius tokis pat, kaip Vasaris, tesiskiria nuo Vasario tuo, kad jis baigia seminariją, nebūdamas poetas (131).

Pats monografijos pagrindinis dalykas — Vasario analizė — išdėstyta be ryškesnės sistemos, dėl to negali sugauti nė bendrosios linijos, jungiančios veikalą. Nieko nepadeda nė monografijos gale pridėtas skyrių pavadinimas.

Po šių priekaištų tenka pažymėti, kad monografijos

autorius davė įdomių analizės fragmentų. Vienur jis pagilino ir pagrindė aukščiau jau kitų pasakytas mintis; kitur davė savų, visai originalių ir įdomių. Iškelsim bent dvi jo įrodinėjamas mintis: Vasario charakterį, veikalo idėjos realizavimą. Prigimtoji nesveikata ir tėvų dėl to nuolatinė kritika Vasario charakteriui padėjo pagrindus: jį darė be valios, be iniciatyvos, klausimo nesprendžiantį ir laukiantį kitų sprendimo, visa ką savyje slepiantį ne tik nuo kitų, bet ir nuo savęs. Toliau gyvenime jis tik labiau išplėtoja tas užuomazgas: jis daros beprincipis, reliatyvistas visam kam, priešgynybių pilnas, ypačiai priešgynybės tarp žodžių ir darbų. Esąs tai patologiškas ligonis.

Vasaryje Putinas pavaizdavo mums ligonį ir to ligonio — sąmoningai, ar ne — jis nepanorėjo išgydyti, bet nuosekliai vedė ligą iki galo. Kunigystės metimas — dar joks išgijimas, nes de facto, savo viduje, Vasaris kunigystę buvo metęs jau gana seniai, prieš dvylika ar daugiau metų, o vis dėlto per tą laiką niekas jame nepasikeitė į gerąją pusę — greičiau į blogąją. Ką jis darys ir ko sieks dabar, kai formaliai atsisakė nuo kunigystės, kai nutrūko paskutinė varžiusi jį grandis — nežinia; pasakyti, kad jis dabar laisvai poezijas kursiąs — tai nieko nepasakyti; yra daug svarbiau, kad jo asmenybė iki šiol pasirodė visai suirusi, ir formalus kunigystės atsisakymas joje dar nieko nepataiso.

Taip mes vietoj nukunigėjimo vaizdo gavome pagrinde buvusios nesveikos asmenybės suirimo vaizdą; ta asmenybė, tiesa, pastatyta į ypatingas kuni-gavimo aplinkybes, bet mums aišku, kad ir kiekvienoj kitoj šiek tiek sau nepalankioj vietoj ji nebūtų įstengusi niekur prasimušti ir save teigiamai pareikšti (56 p.).

Laikydamas Vasarį patologišku žmogum, Jocaitis kritikuoja tokio personažo pasirinkimą Putino tezei —

parodyti nukunigėjimo procesą. Reikėję paimti sveikas žmogus:

Nukunigėjimo kelias būtų trumpesnis, būtent, mes turėtume pamatyti, kaip iš normalaus ir savo vietai tinkamo žmogaus — kunigo, tokių ar kitokių aplinkybių ar savo vidaus gyvenimo būtinybės verčiamas, pasidaro tai profesijai nebetinkamas; kaip sugedo ne žmogus, bet kunigas, bet gal žmogus pasiliko sveikas... Vasaryje tarytum kyšo tendencija, nors ir labai neaiški, visai atvirkščia, būtent, kaip iš nenormalaus kunigo (tuo pačiu ir žmogaus) turėtų pasidaryti normalus žmogus. Autorius tą „pasivėlinimo“ tendenciją kaip ir palieka potencijoje, bet labai silpnus tokiai dalykų eigai duoda pagrindus (51).

Palygindamas Vasarį su Saulium ir *Altorių šešėly* su *Tiesiu keliu*, autorius laiko šį antrąjį sekimu pirmojo. Bet šitas palyginamasis skyrelis mažiau pavykęs, mažiau pavykę iš viso paskesnieji skyreliai, geresni, labiau pagrįsti pirmieji.

V. Jocaitis, *Bedieviai kunigų seminarijoje*. Kritiska „Altorių šešėly“ ir „Tiesiu keliu“ analizė. Kaunas 1936, 136 p. 2 lt.